

OBSAH

Zkratky	XX
Výslovnost	XXIV
<i>Otakar Klíma: DĚJINY AVESTSKÉ, STAROPERSKÉ A STŘEDOPERSKÉ LITERATURY.</i>	1
<i>I. Stará východoiránská kultura</i>	3
Počátky iránské vzdělanosti 3 — První státy 4 — Zarathuštra 4	
Avesta	6
Gáthy 6 — Jasna, Visprat 6 — Jašty 7 — Vidévdát 8 — Menší texty 10 — Tradice o vzniku Avesty 10 — Počátky iránské filologie. Význam Avesty 11	
<i>II. Vzdělanost starých Médů a Peršanů</i>	13
Médové a Peršané 13 — Achaimenovci. Povaha vlády a jazyky v jejich říši 13 — Nápisy achaimenovské 15 — Stopy ztraceného písemnictví 17 — Poznání staré perštiny v Evropě 17	
<i>III. Doba střední</i>	18
<i>Arsakovci</i>	18
Alexander Veliký, Seleukovci, Parthové 18 — Slovesná tvorba v době parthské 19 — Nejstarší památky středoiránské 19 — Středoiránské dialekty 21 — Nápis z arsakovské doby 21 — Mince doby předsásánovské 22	
<i>Sásánovci</i>	22
Nápis 22 — Ostatní památky. Pečetě, gemmy, mince, dokumenty 24	
Knižní literatura středoperská	25
Pahlavské písemnictví 25 — Středoperské překlady Avesty (Zand) 25	
Náboženská literatura pahlavská	27
Náboženské texty 27 — Handarzy. Literatura moralisující, apokalyptická a eschatologická 28 — Sbírký tradic a polemiky 30	
Literatura světského obsahu	34
Historická beletrie 34 — Naučná díla o věcech státních 35 — Spisy právnícké. Papyry 37. — Frahangy 37 — Poesie v době středoperské. Lyrika a hudba 38 — Cizí vlivy v perské literatuře 41 — Perské vlivy v jiných písemnictvích 41 — Písemnictví v posledním století doby sásánovské 42 — Památky sektářů a jinověrců. Zurvanismus. Křesťanství 45 — Středoiránské rukopisy 46	

Středoasijské nálezy	47
Manichejské památky 47 — Písemnictví soghdské 49 — Zbytky chórazmské literatury 50 — Literatura sacká 50	
<i>IV. Doba přechodu k novoperské literatuře</i>	<i>52</i>
Pronikání islámu a arabštiny a počátky nové perštiny 52	
<i>Jan Rypka: DĚJINY NOVOPERSKÉ LITERATURY AŽ DO ZAČÁTKU XX. STOLETÍ</i>	<i>55</i>
<i>Úvod</i>	<i>57</i>
Novoperský jazyk (darí)	57
Arabisace novoperštiny 58 — Dialekty v poměru k novoperské literatuře 59 — Písmo 60	
Národní individualita	61
Sjednocovací myšlenka a naopak regionalismus 62 — Náboženská blouznění a jejich podstata 62 — Ší'a 63 — Tolerance novoperské poesie 64 — Přízpůsobivost a pozdní evropisace 64 — Umělecké cítění, příroda a pradávny sklon k poesii 65 — Duch islámu 66 — Vzájemný poměr poesie a prosy. Literárněhistorické úkoly 66 Vliv šufismu 67 — Nedostatek humoru; „satira“ 68 — Vliv despotie a feudalismu 69 — Excesivnost 69 — Eros a jeho výraz: alegorie a symbolika; abstraktní ráz lyriky, homosexualita 69	
Konservatismus a konvence novoperské literatury.	71
Neměnná podstata feudalismu 71 — Oficiální islám jako brzdicí složka 72 — Konservatismus východního názoru o vzájemném poměru slova a myšlenky 73 — Obtíže Západu v porozumění novoperské (a vůbec východní) klasiky 73 — Geniové a epigoni; škola evropská 74	
<i>Básnictví a jeho formy</i>	<i>75</i>
Převaha poesie 75	
Forma vnější	75
Základní pojetí 75 — Metrika 76 — Rým a básnické druhy. (Druhy lyrické. Obsah lyrických forem. Forma epiky a didaktiky) 77 — Formální rigorosita; vhodnost systému 84 — Tachalluṣ, machlaṣ 84	
Vnitřní forma básnická.	85
Typické příkrasy, přemíra rétorického umění 85 — Učené předpoklady 86 — Zvlátnosti myšlenkového sledu 87 — Zřemeslnění formy 88 — Postoj starší orientalistiky 88 — Použitelnost starých forem v moderním životě 88 — Exklusivita básnictví 89 — Povaha básníkovy zážitku 89 — Svéráz novoperského básnictví 90 — Básnická centra a periodisace 93	
<i>Prosa</i>	<i>93</i>

Pojem novoperské literatury	95
Básnické slohy (způsoby) v pojetí a) M. Bahára, b) S. Nafísiho	97
Literární vývoj na základě politicko-historické posloupnosti	99
Muḥammada Bahára periodisace prosy podle slohu	102
Periodisace podle Zarra	103
Prameny, z nichž čerpají dějiny novoperské literatury	103

Začátky novoperské literatury 105

Arabská okupace	105
---------------------------	-----

Zachování staré kultury, způsoby jejího pokračování 107 — Existence poesie středoperské 110 — První doklady novoperských veršů, kontinuita středoperského verše s novoperským 112

Básníci z doby Táhírovců a Šaffárovců.	114
Perští autoři v arabské literatuře (750—850)	115

Sámánovci 116

Slovesnost okolo Sámánovců	117
--------------------------------------	-----

Navázání prosy písničích básníků na soudobé básnictví arabské a jeho charakter. Podstatné rysy nejranější periody novoperské poesie 117 — Některá jména 120 — Rúdákí, (Daqíqí), Kisá'í 120 — Provincální básníci na dvorech Ál-i Muḥtádž v Čaġánijánu, Zijárovců a Bújovců 123 — Obecná charakteristika první periody 124

Nejstarší památky	125
Nejstarší prosy a verše, včetně Avicenny a al-Bírúniho	126
Epická tradice íránská.	128
Daqíqí.	130
Firdausí.	131

Epopeje okolo Šáhnáme [a] bohatýrsko-epické (Asadího Garšáspnâme), b) polohistorické, náboženské a historické; výtahy ze Šáhnáme, překlady, zpracování]

Perští autoři v arabské literatuře (850—1000)	139
	143

Ġazenská perioda 144

Jamínuddaule Sulṭán Maḥmúd Ġazenský 144 — Maḥmúdův postoj ke kultuře 144 Panegyrikové Maḥmúda a jeho nástupců [‘Unṣurí a jeho škola: ‘Asdžadí, Farruchí. — Manúčihrí]

Romantický epos [‘Ajjúqí a Fachruddín As‘ad Gurgání]	145
Avicenna, jeho význam a vliv.	148
	151

Saldžúqovská perioda. 153

Vzestup panegyriky za sultána Sandžara a za rozdělení saldžúqovského panství 154

Nāšir-i Chusrau	154
'Omar Chajjám	159
Panegyrikové: a) Qaṭrán (Ázerbájdžán), b) Mu'izzí a Azraqí (u Saldžúqovců), c) Mas'úd-i Sa'd-i Salmán, Ḥasan Ġaznaví a Abu'l-Faradž Rúní (ġaznovská Indie), d) Adíb Šábir, Anvarí a Mahsatí (u Saldžúqovců), e) 'Am'aq (Buchára), f) Rašíd Vaṭvát (Chorezm)	163
Škola ázerbájdžánská [Panegyrikové: a) Abu'l-'Alá; Cháqání; Mudžíruddín; Falakí a jim spříznění východní Íránci Ašír a Zahr-i Fárjábí b) Epik Nižámí 170	
Epik Nižámí [a jeho napodobitelé Amír Chusrau a Maktabí]	179
Škola isfahánská [Džamáluddín Iṣfahání, Kamáluddín Ismá'íl]	183
Satirik Súzaní.	184
Prosa saldžúqovské periody V.—VI./XI.—XII. st.	185
Na rozhraní vědy a beletrie: obsahu a) mystického, b) etického, c) essayistického 185 — Beletrie 186 — Historické prosy 188	
Íránci píšící arabsky (1000—1200)	188
<i>Šúfismus</i>	189
Vznik, vývoj a ideologie šúfismu 189 — Skupiny a školy; rituál 193 — Šúfiská symbolika 194 — Klady a záporny šúfismu 195	
Básníci čtyřverší [Abú-Sa'íd b. Abi'l-Chajr, (Bábá Kúhí), Bábá Ṭáhir 'Urján, Anšarí, Bábá Afzal].	196
Velcí šúfiové: Saná'í, 'Aṭṭár, Maulaví.	198
<i>Mongolové</i>	206
Sa'dí (Vzestup gazelu)	209
Sá'dího vrstevníci [Imámí, Hamgar, Humám; teoretici šúfismu: Bábá Afzal, Ḥusajní Sádát, Maḥmúd Šabistarí; didaktici: Auḥadí z Marágy a Auḥadí z Kirmánu; extatik 'Iráqí]	213
Nizarí	215
Indoperská slovesnost: Amír Chusrau, Nadžmuddín Ḥasan Sandžarí	216
Panegyrici různých menších dvorů [Chvádžú, Ibn-i Jamín, Salmán Sávadží]	219
Lyrík Kamál Chudžandí a jeho přítel, později „osobní nepřítel“, mystik Mağribí.	222
Ḥáfiz [Kulminace gazelu].	223
Okolí Ḥáfizovo v Šírázu [Satirici: 'Ubajd-i Zákání, Buṣṣaq, (pozdější) Qarí. Ohlas Ḥáfizův v Transoxanii: Nášir, 'Iṣmat]	231
<i>Tímúr a jeho následníci</i>	235
Kulturní a literární život tímúrovského věku 235 — Lyrika a epika za Tímúrovců 239	
Džámí	242
Mimo Harát: Bábá Fiğání a jeho vliv, Lisání	244

<i>Šafíjovci</i>	245
Literatura této epochy	246
Indický sloh 248 — Klasicisté 250	
Šafíjovští básníci [Žamírí a možná reperkuse z osmanské slovesnosti (Ša- hrangíz); Muhtašam, paskvilant Ĥajratí, 'Urfí aj.; Šifá'í a jeho skupina]	251
Další rozvoj indického způsobu: Žuhúrí, Ťálíb, Kalím aj.; epik Zulálí 255	
Sá'ib, Šaukat, Bídíl	255
 <i>Neklidné XII./XVIII. století</i>	257
Nádír-šáh, Karím-chán, Áqá Muḥammad 257 — Šíráz, politické centrum v 2. pol. XIII./XVIII. st.; „návrát“ (bázgašt) v Isfahánu 258	
Ĥazín	259
Šiháb	260
 <i>Krásná a jí příbuzná prosa (VII.—XII./XIII.—XVIII. století)</i>	261
Dva slohové proudy: přemrštěnost a prostší způsob 261	
Ĥusajn Vá'iz; etikové.	263
Vaššáf (VIII./XIV. st.) a jeho napodobitel Mahdí-chán (XII./XVIII. st.)	264
Indická essayistika; insá („listáře, vzory dopisů“), tazkiry apod. 265 — Beletrie 266 — Díla učeného obsahu 267	
 <i>XIII./XIX. století</i>	268
Charakteristika XIII./XIX. století. Qádžárské sjednocení Persie, nehybnost starých řádů, zásahy velmocí.	268
Trvání epigonského „návratu“ s tendencí k prostotě	270
1800 — 1830. Panegyrici na pozlátkovém dvoře Faṭḥ'alí-šáha [Saḥáb, Šabá, Našát, Midžmar]	272
1830 — 1850. Panegyrici: Qá'ání, Višál, Furúǧí.	275
Reakce proti společenskému rozkladu. Satirik Jaǧmá	280
První reformátor prosy Qá'im-maqám. [Deníky Náširuddínovy a jejich vý- znam]	282
Druhá polovina XIII./XIX. století: Doba Náširuddína-šáha, poslední despoty; reformy 283 — Knihtisk 284 — Noviny a časopisy 284 — Dáru'l-funún a jeho první ředitel Rízá-qulí-chán Hidájat 285 — Rozvoj naučné prosy, překlady ze západních literatur 287 — Popularizační tendence a rusofilská reakce proti zá- padnictví. Ťálíbúf 289 — Hádí Sabzaváří, jediný perský filosof XIII./XIX. st. 290 — Klasicismus v básnictví s ohlasy nové doby [Sipíhr, Humá, Surúš, Šajbání, Šúrídé, Adíb Níšápúr] 290	
 <i>Věra Kubišková: NOVOPERSKÁ LITERATURA XX. STOLETÍ</i>	295
<i>Stručný přehled hospodářsko-politické situace Íránu po r. 1896</i>	297
Boje o konstituci a pád Qádžárů mezi lety 1896—1921 297 — Povstání Rízá-chá- novo a jeho cesta k moci 300 — Změny ve vnitřní i zahraniční politice po roce 1941 301	

<i>Charakter literární renesance</i>	303
NOVINY A ČASOPISY V LITERATUŘE KONSTITUČNÍCH BOJŮ	306
Žurnalistická práce perských vlastenců v zahraničí 306 — Malkom-chán 307 — Rozkvet domácí žurnalistiky po vyhlášení konstituce 307 — První časopisy pro ženy 310 — Založení listu Káve 310	
VÝZNAMNÍ BÁSNÍCI KONSTITUCE	311
'Árif Qazvíní 311 — Maliku's-šu'ará Bahár 313 — Jahjá Daulatábádí 314 — Adíb Píšávarí 315 — Adfbu'l-mamálik 315 — Abu'l-Qásim Láhútí 316 — Další básnické osobnosti 317	
POČÁTKY PERSKÉ ROMÁNOVÉ TVORBY	318
Zajnu'l-'Ábidín a jeho Cestopis Ibráhíma Bega 318 — Šan'atízáde Kirmání 3.9 — M. Bágír Chusraví 320 — Šajch Músá 321	
<i>Literární život mezi lety 1921—1941</i>	322
Ráz a rozvoj literárních časopisů za vlády Rizá-šáhovy	324
Nejdůležitější literární revue vydávané v Íráně 324 — Farruchího Túfán 326 — Perské časopisy vydávané v zahraničí 326	
Básníci Rižova období	327
Íradž Mírzá 327 — Púr-i Dávud 328 — M. R. 'Išqí 329 — M. Farruchí 331 — Parvín I'tišámí 332 — Další významní básníci 332	
Perská prosa a vznik moderní novely.	334
M. 'A. Džamálzáde 334 — M. Mušfiq Kázimí 336 — 'Abbás Chalílí 336 — M. Ĥidžází a M. M. Dihátí 337 — Historický román a novela 337	
<i>Hlavní literární proudy po r. 1941</i>	341
Důležité literární a kulturní časopisy nejnovější doby.	345
Suchan 345 — Jaǵmá 346 — Časopisy socialistického zaměření 346 — Revue z ostatních kulturních oblastí 347 — Bibliografické časopisy 347	
Hlavní směry současné poesie	348
Perská prosa po r. 1941.	351
Román a novela s tematikou historickou 351 — Kritika íránské společnosti 353 M. Ĥidžází 354 — Š. Ĥidájat 355 — S. Nafísí 358 — Biházín 358 — B. 'Alaví 359 — 'A. Daští 361 — Š. Čúbak 361	
<i>Felix Tauer: NOVOPERSKÁ UČENÁ LITERATURA OD JEJÍCH ZAČÁTKŮ DO KONCE XVIII. STOLETÍ</i>	363
<i>Filosofie</i>	366
<i>Bohosloví a teorie mystiky</i>	369

<i>Jazykověda, stylistika a epistolografie</i>	374
<i>Dějepisectví a biografie</i>	380
<i>Žeměpis</i>	395
<i>Matematika a astronomie</i>	398
<i>Přírodopis</i>	401
<i>Medicina a farmakologie</i>	403
<i>Varia</i>	407
<i>Encyklopedie</i>	410

**Jiří Bečka: TÁDŽICKÁ LITERATURA OD XVI. STOLETÍ DO
SOUČASNÉ DOBY 417**

I. Do revoluce. 419

Úvodem 419

Rozchod Íránu a Střední Asie 419 — Charakteristika tádžické literatury od XVI. do začátku XX. století 421 — Ke studiu tádžické literatury 423 — Periodizace 423

XVI. století 424

Politický a hospodářský přehled 421 — Literatura 427 — „Sabki hindí“ 430 — Binoji 431 — Hilolí 434 — Vosifí 435 — Mušfiqí 436

XVII. století. 438

Historický přehled 438 — Literatura 439 — Poesie městských řemeslníků 442 — Sajjido 443

Od XVIII. století do obsazení Střední Asie Ruskem 445

Historický přehled 445 — Literatura 447 — Bedil a bedilismus 449

Od ruské okupace do Říjnové revoluce 454

Historický přehled 454 — Džadidismus 457 — Význam ruské okupace Střední Asie 459 — Literatura 459 — Lidová tvorba 463 — Doniš 464 — Savdo 465 — Šohin 467 — Hajrat 468 — Asirí 469 — Ajní 469

II. Po revoluci 471

Úvodem 471

Politický vývoj 471 — Tádžická porevoluční literatura člen literatury sovětské 473 — Vlivy 475 — Vývoj 476 — Periodizace 476 — 1917-1929 477 — 1929-1941 478 — 1941-1945 479 — 1945 - do současné doby 480

Zakladatelé sovětské tádžické literatury. 481

Sadriddín Ajní 481 — Abulqosim Lohutí 486 — Další příslušníci první generace 489 — Džavharí a básníka Ozod 493

Druhá generace 494

Prosa 494 — Poesie 498

Nejmladší generace	505
Poesie 505 — Prosa 506	
Dramatická tvorba	508
1933-1941 509 — 1941-1945 510 — 1945 - do současné doby 510	
Lidoví básníci	512
Tádžická literární věda	514
Tisk	515
<i>Jan Marek: PERSKÁ LITERATURA V INDIÍ</i>	519
<i>Úvod.</i>	521
<i>Počátky literárních styků mezi Íránem a Indií.</i>	521
Doba Mahmúda z Ġazny a Muĥammada z Ġóru 521	
<i>Prohloubení literárních vztahů</i>	523
Dillský sultanát 523 — Vlása Lódijů 526	
<i>Největší rozkvět indoperského písemnictví v době muġalské</i>	527
Doba Akbarova 528 — Doba Dġahángirova 530 — Dvůr Šáhdġahánův 531 — Doba Aurangzébova. Úpadek muġalské říše 534	
<i>Ústup perštiny jako literárního jazyka Indie. Dvojjazyčnost básníků.</i>	537
<i>Jiří Cejpek: ÍRÁNSKÁ LIDOVÁ SLOVESNOST</i>	539
<i>Prolegomena</i>	541
Význam a smysl bádání v oblasti íránské lidové slovesnosti 541 — Maxim Gorkij a lidová slovesnost 543 — Prameny poznání íránské lidové slovesnosti 545 — Odliš- nosti íránské lidové slovesnosti od literatury umělé 548 — Komponenty folklór- ního základu umělé literatury a lidové slovesnosti 549 — Přehled forem íránské lidové slovesnosti 552 — Epická cyklistace a její význam v lidové slovesnosti 553 — Dokumentárnost lidové slovesnosti 556	
<i>I. Íránská epika.</i>	559
Íránské epické náměty u klasických autorů 559 — Íránské epické náměty období předislámských 560 — Íránské náměty, které přešly do literatury arabské 563 — Folklórní základy íránského umělého eposu 565 — Folklórní základy íránské ro- mantické epiky 568 — Gúruġlí a ostatní náměty lidové epiky 572 — Nartské po- věsti a jejich význam 577 — Dástány, jejich vývoj a souvislosti 579	
<i>II. Úvod do pohádkosloví.</i>	581
Lidové pohádky íránské a jejich problematika 581 — Lidový humor íránský 587	

<i>III. Íránská zábavná literatura</i>	589
Sbírky bajek, zejména Kalíla a Dimna 589 — Zrcadla a jiná zábavně poučná literatura 590 — Íránský element v Tisíc a jedné noci i jiných sbírkách 591 — Tisíc a jeden den 593	
<i>IV. Prostonárodní písemnictví</i>	596
Lidové knihy — východisko špalíčků 596 — Špalíčková literatura — lidové tisky 596 — Fantastické romány špalíčkové 597 — Špalíčková novela 598 — Pohádkové špalíčky 599 — Snáře a astrologické i hadačské pomůcky 599	
<i>V. Vliv lidové slovesnosti v moderní literatuře perské a tádžické</i>	601
<i>VI. Prostonárodní náboženská literatura</i>	603
Prostonárodní náboženská literatura a lidová slovesnost 603 — Prostonárodní náboženská literatura východiskem lidového dramatu 604	
<i>VII. Lidová dramatická tvořivost</i>	605
Ta'zije a jiné náboženské obřady. Jejich vývoj 605 — 'Umar kušán, náboženská parodie a fraška 608 — Prostonárodní lidová fraška 608 — Kejklíři a jejich produkce 609 — Stínové divadlo 610 — Maňáskové divadlo 611 — Loutkové divadlo 612 — Moderní dramatické umění a jeho vztahy k lidové tvořivosti 613	
<i>VIII. Lidová poesie</i>	615
Lidová čtyřverší 615 — Lidové písně lyrické i epické 615 — Lidové kuplety a říkání 619	
<i>IX. Hádanky a přísloví</i>	620
<i>Žávěrem</i>	623
<i>Jan Rypka: NÁČRT ŽIDOVSKO-PERSKÉ LITERATURY.</i>	627
<i>Ivan Hrbek: PŘEHLED DYNASTIÍ.</i>	633
Výběr z bibliografie.	645
Abecední výčet	734
Rejstřík	739
Seznam obrazových příloh	777

Obrazové přílohy
Mapa